

Lovforslag nr. L. 37. Fremsat den 10. oktober 1978 af undervisningsministeren.

Forslag

til

lov om ændring af lov om Roskilde Universitetscenter.

I lov nr. 603 af 10. december 1975 om Roskilde Universitetscenter ophæves § 2.

Bemærkninger til lovforslaget.

1. Baggrunden for særstyreloven.

Ved lovens § 1 blev undervisningsministeren bemyndiget til at fastsætte særlige bestemmelser om styrelsen af Roskilde Universitetscenter, hvorved lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner fraviges. Baggrunden for loven var, at det ikke ansås for forsvarligt i centrets reorganiseringsskema at opretholde de gældende styrelsesregler. Det måtte som anført i bemærkningerne til lovforslaget sikres, at centret i løbet af nogle år kunne bringes til at fungere. Der blev derfor indført en bestemmelse i loven om, at loven skulle optages til revision i folketingsåret 1978-79, således at man på dette tidspunkt kunne drøfte, om særordningen skal ophæves eller forlænges. Om lovens behandling i folketinget henvises til: Folketingsåret 1975-76 (F. T. sp. 1151, 1542, 2339, 2390. Tillæg A sp. 1341, tillæg B sp. 107 og tillæg C sp. 75).

2. Foranstaltninger gennemført med hjemmel i særstyreloven.

Den ordning, der med hjemmel i loven blev gennemført i december 1975, gik i store træk ud på følgende: 1) Organisationsstrukturen for de kollegiale organer blev ændret noget, idet der blev oprettet fagstudienævn, mens centralstudienævn bortfaldt og disses kompetence henlagt til hovedområdenævn, 2) der blev givet lærerrepræsentanternes stemme i de kollegiale organer dobbelt vægt og 3) der blev etableret et såkaldt eksternt rektorat med 3 medlemmer, som fik kompetence til inden for rammerne af gældende love, bekendtgørelser og andre af undervisningsministeriet fastsatte reg-

ler og pålæg at træffe enhver beslutning vedrørende centret.

Efter indstilling fra det eksterne rektorat blev der i december 1977 fastsat en ny statut for centret, som er trådt i kraft i foråret 1978. Efter denne statut er centret i et vist omfang organisatorisk opbygget på en måde, der afviger fra de regler, der gælder efter styrelsesloven for de højere uddannelsesinstitutioner, og statuten vil derfor kun kunne være gældende, så længe der er en særlig hjemmel for at fravige styrelseslovens regler. I denne forbindelse kan det specielt nævnes, at statuten henlægger en række vigtige beføjelser – eksempelvis ansættelser i videnskabelige stillinger og en vis budgetkompetence – til institutbestyrelserne, medens hovedområdenævn, der normalt udgør et organisatorisk mellemniveau mellem institutter og konsistorium, ikke eksisterer efter denne statut. Det er ligeledes fastsat i statuten, at konsistorium skal nedsætte 3 underudvalg af sin midte til at behandle henholdsvis budgetspørgsmål, forskningsspørgsmål og uddannelsesspørgsmål. To hovedhensyn har ligget bag denne struktur: nemlig dels at såvel centrets størrelse som den specifikke tværfaglige karakter af visse af uddannelserne gør en opdeling i hovedområder uhensigtsmæssig, dels at man har ment at kunne styrke de faglige miljøer ved en forøgelse af institutternes ansvarsområder, idet de 9 institutter, som i henhold til den nye statut nu eksisterer, alle har et i statuten fastlagt ansvar i forhold til bestemte uddannelser på centret, herunder basisuddannelserne.

I nær forbindelse med indførelsen af den reviderede statut står to andre foranstaltninger, gennemført i foråret 1978. For det første er alt perso-

Undervisningsmin. Dep. 1. afd. j. nr. 1978-11342-30.

nale ved centret henført til bestemte områder. For det andet blev centrets bygninger fordelt til de forskellige organisatoriske enheder for en længere periode. Ved personalefordelingen har man i almindelighed søgt at skabe klare rammer for personaleressourcerne for de enkelte bevillingshavende enheder (bibliotek, central administration og institutter). Derudover har man fastlagt hver enkelt lærers undervisningsforpligtelse – som hovedregel i forhold til én overbygningsuddannelse og én basisuddannelse. Hermed er der taget et vigtigt skridt i retning af at etablere klart afgrænsede lærerkorps med ansvar for udviklingen af de enkelte uddannelser.

3. Det eksterne rektorats vurdering og indstilling.

Undervisningsministeriet har med henblik på den forestående lovrevision fra det eksterne rektorat udbedt sig en redegørelse for og vurdering af centrets forhold. Det fremgår af den som bilag 1 optagne skrivelse af 8. august 1978, at *det eksterne rektorat* finder, at den særlige lovhjemmel for fravigelse af styrelseslovens regler for Roskilde Universitetscenters vedkommende bør opretholdes. Motiveringen herfor er: 1) at den nu ved statuten gennemførte struktur kun derved vil kunne opretholdes og 2) at der fortsat skønnes at være behov for et nærmere tilsyn med centret, således at der kan gribes ind, hvis det findes påkrævet.

ad 1) Det eksterne rektorat har givet udtryk for den bestemte opfattelse, at der med statuten og de omtalte foranstaltninger i forbindelse med personalefordeling og bygningsallokering er skabt nødvendige forudsætninger for, at undervisning og forskning ved Roskilde Universitetscenter kan stabiliseres og udvikles. Rektoratet forventer samtidig, at de stridigheder om kompetence og ressourcefordeling, som under den tidligere uklare og uhensigtsmæssige struktur i så høj grad har præget arbejdet i centrets kollegiale organer, i fremtiden formindskes betragteligt. Om det lykkes, afhænger især af, om institutbestyrelserne får muligheder for og viser vilje til at leve op til det faglige og administrative ansvar, der er pålagt dem ved statuten, og endvidere af, om konsistorium og dets stående udvalg fungerer som generelt overordnede styringsorganer på en måde, der er i overensstemmelse med de principper, der ligger til grund for statuten. Rektoratet har i denne forbindelse givet udtryk for, at man ikke finder det fornødent at opretholde den nuværende ordning, hvorefter lærerrepræsentanterne har dobbelt stemme i de kollegiale organer.

ad 2) Det eksterne rektorat er af den opfattelse, at de gennemførte foranstaltninger og den støtte, som disse har mødt i kredse på centret, har bevæget centret henimod en større grad af stabilitet, således at den nuværende udformning af selvstyre med et eksternt rektorat som centrets øverste myndighed ikke bør opretholdes. På den anden side finder man ikke centret så stabilt, at et tilsyn med faglig og universitetsadministrativ indsigt kan undværes. Rektoratet indstiller derfor, at der etableres et særligt tilsynsråd, som tillægges sådanne beføjelser, at der fortsat vil være den tilstrækkelige styring af Roskilde Universitetscenters udvikling. Rektoratet lægger herved vægt på, at et tilsynsråd uden at indgå i en detaljstyring vil kunne påse, at de ovennævnte gennemførte foranstaltninger såvel på kort som på længere sigt forvaltes og udvikles i overensstemmelse med deres hensigt. Videre vil et tilsynsråd ved et samspil med censorkorpset kunne sikre, at fornødne korrektioner i centrets studiepraksis og faglige udvikling gennemføres. Endelig vil et tilsynsråd kunne fremkomme med forslag til eller vurdere fremkomne forslag om nye aktiviteter ved centret.

Ministeriet har ligeledes udbedt sig en udtalelse fra *centret*. Det fremgår heraf, at det er centrets opfattelse, at den nugældende styrelsesstruktur i henhold til statuten principielt ikke bør ændres på nuværende tidspunkt, om end der bør foretages visse mindre ændringer, og man foreslår hjemmel herfor tilvejebragt ved en tilføjelse til den ordinære styrelseslov, som man finder, at Roskilde Universitetscenter i enhver henseende bør føres tilbage til.

4. Undervisningsministeriets vurdering.

Undervisningsministeriet deler den opfattelse, at der fortsat bør være hjemmel for opretholdelse af den nye statut for Roskilde Universitetscenter, idet der bør indvindes erfaringer med den gennemførte organisatoriske struktur, og der bør være mulighed for en permanent opretholdelse af denne, hvis den viser sig at fungere hensigtsmæssigt under hensyn til centrets størrelse og særlige forhold i øvrigt. Hertil kommer, at ministeriet er enig med det eksterne rektorat i, at der fortsat bør være mulighed for et særligt tilsyn med centrets virke, således at der kan gribes ind, hvis dette skulle blive nødvendigt. Man kan tilslutte sig det eksterne rektorats forslag om, at dette rektorat ophæves, og at der indtil videre i stedet etableres et tilsynsråd. Man kan derfor ikke tiltræde centrets forslag om, at der alene foretages en ændring i styrelsesloven for de

højere uddannelsesinstitutioner, og lovforslaget indebærer derfor, at særstyreloven opretholdes.

Som bilag 2 vedlægges en skitse til bestemmelser om tilsynsrådet.

5. Forslagets administrative og økonomiske konsekvenser.

Ved etableringen af det eksterne rektorat tiltrådte finansudvalget, jvf. aktstykke nr. 122 af 9. december 1975, at der midlertidigt blev oprettet 3 stillinger som eksterne rektorer med aflønning svarende til rektorlønnen samt 3 stillinger for akademiske eller ikke-akademiske medarbejdere som

medhjælp for disse, og at der kunne afholdes rejse- og opholdsudgifter for de eksterne rektorer. De samlede udgifter udgør nu ca. 1.350.000 kr. årligt.

Skal et tilsynsråd kunne fungere effektivt, bør formanden for rådet have dette hverv som hovedstilling. Ligeledes bør rådet af samme grund kun bestå af ret få medlemmer. Et samlet antal på 6 skønnes hensigtsmæssigt. Rådet bør have et mindre sekretariat, ligesom der kan blive visse udgifter til dækning af rejseudgifter for medlemmerne.

De årlige udgifter skønnes at blive af en størrelsesorden på ca. 800.000 kr., altså væsentlig mindre end den nuværende ordning koster.

ROSKILDE UNIVERSITETSCENTER

Det eksterne rektorat

8. aug. 1978

Undervisningsministeriet

Direktoratet for de videregående uddannelser

Frederiksholms Kanal 26

1220 København K.

Vedr. revision af lov nr. 603 af 10. december 1975.

Direktoratet har ved skrivelse af 16. juni 1978 anmodet det eksterne rektorat ved Roskilde universitetscenter om en redegørelse for og en vurdering af centerets forhold. Redegørelsen ønskes udformet således, at den kan danne et konkret grundlag for ministeriets arbejde med revision af lov nr. 603 af 10. december 1975, som skal behandles i folketingsåret 1978/79.

I denne anledning skal rektoratet nedenfor redegøre for og fremlægge sin vurdering af de efter rektoratets opfattelse vigtigste sider af Roskilde universitetscenters nuværende forhold.

1. Organisation og styrelsesforhold ved Roskilde universitetscenter.

I forbindelse med indførelse af særstyrerordningen på centeret blev der gennemført en række ændringer i centerets interne struktur. Centralstudienævnene blev nedlagt, og der blev oprettet fagstudienævn, herunder studienævn for hver basisuddannelse og studienævn for den pædagogiske dimension i henholdsvis de naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og humanistiske gymnasie- og HF-læreruddannelser. Efter indstilling fra rektoratet godkendte direktoratet for de videregående uddannelser endvidere oprettelse af en række institutter ved centeret, baseret på en af centeret udarbejdet plan. Det blev forudsat, at denne institutstruktur var midlertidig og ville blive optaget til revision.

Roskilde universitetscenters organisation og styrelsesforhold har siden april 1978 været

fastlagt i overensstemmelse med den af Undervisningsministeriet den 14. december 1977 godkendte statut. Statutten, der er udstedt med hjemmel i lov nr. 603 af 10. december 1975, repræsenterer en afvigelse i forhold til styrelsesloven (lov nr. 362 af 13. juni 1973) især derved, at den henlægger en række vigtige beføjelser – eksempelvis ansættelser i videnskabelige stillinger – til institutbestyrererne, medens hovedområdenævn, der normalt udgør et organisatorisk mellemniveau mellem institutter og konsistorium, ikke eksisterer i denne statut.

Udgangspunkt for denne styreform var en enighed mellem rektoratet og kredse af lærere på centeret om nødvendigheden af at gennemføre dybtgående styrelsesmæssige ændringer. Statutens konkrete bestemmelser udformedes dels på grundlag af en betænkning fra et af rektoratet nedsat udvalg, som gennemarbejdede organisation og struktur ved det naturvidenskabelige hovedområde, dels rektoratets iagttagelser af centerets hidtidige styrelsesfunktioner. I betænkningen fremhævede udvalget, at såvel centerets størrelse som den specifikt *tværfaglige* karakter af visse af uddannelserne gjorde en opdeling i traditionelle hovedområder uhensigtsmæssig. For rektoratet har det desuden været afgørende, at man ved en forøgelse af institutternes ansvarsområder i forhold til de normale har kunnet fremkalde en væsentlig styrkelse af de *faglige miljøer* på centeret.

De 9 institutter, som blev oprettet med den nye statut, har alle et i statuten fastlagt ansvar i forhold til bestemte uddannelser på centeret, herunder basisuddannelserne. Til

institutterne er endvidere henlagt den budgetkompetence, som i styrelsesloven henføres til hovedområdenævne.

I nær forbindelse med indførelsen af den reviderede statut står to andre foranstaltninger, gennemført i foråret 1978. For det første er der foretaget allokering af alt personale ved centeret. For det andet blev centerets bygninger allokert til de forskellige organisatoriske enheder for en længere periode. Ved personaleallokeringen har rektoratet i almindelighed søgt at skabe klare rammer for de enkelte bevillingshavende enheders (bibliotek, central administration og institutter) personaleressourcer. Ved allokeringen af de faste lærere har man derudover fastlagt hver enkelt lærers undervisningsforpligtelse – som hovedregel i forhold til én overbygningsuddannelse og én basisuddannelse. Hermed er der taget et vigtigt skridt i retning af at etablere klart afgrænsede lærerkorps med ansvar for udviklingen af de enkelte uddannelser.

Lokaleallokeringen er foretaget efter en plan, som med udgangspunkt i plantal for studenterbestanden fastlægger de fysiske rammer for hver organisatorisk enhed – herunder de enkelte institutter – for perioden 1978–1985. Efter ansøgning har Folketingets finansudvalg i juni 1978 tiltrådt en bevilling til dækning af omkostningerne ved visse mindre byggearbejder, hvilke gør en iværksættelse af planen mulig fra september 1978.

Såvel selve statuten som de ovennævnte foranstaltninger har givet anledning til kritik og protester på centeret, men har på trods heraf kunnet gennemføres under nogenlunde rolige forhold. Opstilling og valg til de styrende organer er gennemført i foråret 1978 uden episoder, og for første gang siden sommeren 1975 er alle grupper af valgberettigede nu repræsenteret i centerets kollegiale organer.

Ved sin godkendelse af den nugældende statut bemærkede direktoratet for de videregående uddannelser, at den i den forliggende form kun kunne være gældende, så længe der findes hjemmel for at fravige styrelseslovens bestemmelser. I den anledning skal det eksterne rektorat indstille, at der ved revisionen af lov nr. 603 om Roskilde universitetscenter søges tilvejebragt hjemmel for, at statuten fortsat kan have gyldighed. En endelig vurdering af dens funktion kan naturligvis ikke

foretages på nuværende tidspunkt, men det er rektoratets bestemte opfattelse, at der med statuten og de omtalte foranstaltninger i forbindelse med personalefordeling og bygningensallokering er skabt nødvendige forudsætninger for, at undervisning og forskning ved Roskilde universitetscenter kan stabiliseres og udvikles. Rektoratet forventer samtidigt, at de stridigheder om kompetence og ressourcefordeling, som under den tidligere uklare og uhensigtsmæssige struktur i så høj grad har præget arbejdet i centerets kollegiale organer, i fremtiden formindskes betragteligt. Om dette lykkes, afhænger især af, om institutbestyrelserne får muligheder for og viser vilje til at leve op til det faglige og administrative ansvar, der er pålagt dem ved statuten, og endvidere af, om konsistorium og dets stående udvalg fungerer som generelt overordnede styringsorganer på en måde, der er i overensstemmelse med de principper, der ligger til grund for statuten.

Samarbejdsudvalg.

Et særligt problem ved centerets styrelsesforhold har været og er samarbejdsudvalgsstrukturen. I stedet for samarbejdsudvalg (i overensstemmelse med økonomi- og budgetministeriets cirkulære af 16. februar 1972) har der ved centeret siden 1973 fungeret personalenævn, nemlig 1 hovednævn og 2 lokalnævne, idet lokalnævn I omfatter Roskilde universitetsbibliotek og lokalnævn II de ansatte ved centerets institutter samt ved den centrale administration. Ordningen indebærer betydelige afvigelser fra cirkulærets bestemmelser, især derved, at der er tillagt personalenævnene *besluttende kompetence i alle enkeltsager* vedrørende arbejds- og personaleforhold (jfr. cirkulærets §§ 5 og 6). Ordningen blev forelagt undervisningsministeriet i 1974, men er aldrig godkendt af dette eller forelagt for Centralrådet for statens samarbejdsudvalg.

Rektoratet har ment, at der som et led i normaliseringen af centerets organisationsforhold burde søges tilvejebragt en samarbejdsudvalgsordning etableret i overensstemmelse med cirkulærets bestemmelser og svarende til centerets nye styrelsesstruktur i øvrigt. Rektoratet har derfor på et tidligt tidspunkt opsagt aftalen, idet man dog tilkendegav, at man var indforstået med, at den fun-

gerede videre, medens der førtes forhandlinger om en ny.

Under forhandlingerne har det været et hovedsynspunkt for rektoratet, at der oprettes særskilte samarbejdsudvalg for centerets centrale administration og for institutterne. Selvom disse områder begge opfylder cirkulærets betingelser for oprettelse af særlige samarbejdsudvalg, er det ikke lykkedes ved forhandlingerne med personalets repræsentanter at opnå enighed om en sådan struktur. Rektoratet har derfor set sig nødsaget til at forelægge dette spørgsmål for Centralrådet for statens samarbejdsudvalg. Under forhandlingerne har rektoratet i øvrigt tilkendegivet, at når spørgsmålet om strukturen er afklaret, er man villig til at indgå i positive forhandlinger om videregående forsøg med medbestemmelse i overensstemmelse med økonomi- og budgetministeriets følgeskrivelse til cirkulæret.

Personalenævnens funktion på Roskilde universitetscenter har i den forløbne periode været ganske ekstraordinær i forhold til den virksomhed, samarbejdsudvalg udøver på andre højere uddannelsesinstitutioner. Det er efter det eksterne rektorats bedømmelse af stor vigtighed for en hensigtsmæssig styrelse af centeret, at der gennemføres en ordning, som på én gang er i overensstemmelse med de overordnede regelsæt (statuttens bestemmelser om kollegiale organers beføjelser og ansvar og Cirkulære om samarbejde og samarbejdsudvalg i statens virksomheder og institutioner) og som samtidigt i videst muligt omfang tilgodeser personalets ønsker om medindflydelse.

2. Uddannelserne ved Roskilde universitetscenter.

I det eksterne rektorats funktionsperiode har såvel uddannelsesbekendtgørelserne som studieordningerne for centerets uddannelser været underkastet en evaluering med henblik på fornødne tilpasninger til de indvundne erfaringer med undervisningen.

For *socionomuddannelsens* vedkommende foregår evalueringen som en konsekvens af de i betænkning nr. 818 fremsatte forslag vedrørende socialformidleruddannelser i Danmark.

Forvaltningsstudiet er selvstændigt fremkommet med en række forslag om ændring

og uddybning af de gældende bestemmelser. Disse forslag har været drøftet med uddannelsens censorkorps. Studiet har i forbindelse med dette arbejde fremsat forslag om indførelse af en HA-uddannelse på Roskilde universitetscenter. Forslaget er endnu ikke færdigbehandlet i centerets kollegiale organer, hvorfor grundlaget for en samlet vurdering af studiet endnu ikke er til stede.

For så vidt angår de øvrige overbygningsuddannelser har rektoratet iværksat evalueringsarbejdet. Arbejdet har fundet sted i nært samvirke med censorinstitutionen og under inddragelse af sagkyndige fra andre læreanstalter og fra aftagerkredse.

Evalueringen af *gymnase- og HF-læreruddannelserne* er efter en væsentlig forsinkelse i indledningsfasen, som var forårsaget af, at centerets studienævn i en periode ikke ønskede at medvirke, nu afsluttet og forslag til bekendtgørelsesændringer er den 7. juli d.å. fremsendt til direktoratet.

Rektoratet har nedsat et udvalg til evaluering af det faglige indhold i centerets *teknologisk-samfundsvidenskabelige planlæggeruddannelse*. Udvalget forventes at afgive betænkning i løbet af efteråret 1978.

Den *samfundsvidenskabelige basisuddannelses* regelsæt blev revideret i 1977.

Forhandlinger mellem censorformandskab, studienævn og det eksterne rektorat om revision af bestemmelserne omkring den *humanistiske basisuddannelse* er endt med udarbejdelse af en beretning, som konstaterer uenighed mellem nævnet på den ene side og censorformand og rektorat på den anden side. Rektoratet vil snarest fremsende forslag til bekendtgørelsesændring.

En arbejdsgruppe, bestående af censorformand, medlemmer af studienævnet for den *naturvidenskabelige basisuddannelse* samt fra institut IV har påbegyndt nogle forhandlinger om justering af bestemmelserne for den naturvidenskabelige basisuddannelse, idet udvalgets kommissorium er fremsat af det eksterne rektorat. Arbejdet vil blive søgt bragt til afslutning snarest, og rektoratet vil fremsende forslag til bekendtgørelsesændring.

Til trods for, at centerets uddannelser fra begyndelsen har været defineret som eksperimenter og til trods for, at der er vidnesbyrd om problemer (f.eks. i form af frafald og forlængelse af studietid, jvf. nedenfor), har en række kollegiale organer på centeret haft sto-

re vanskeligheder ved at indgå i konstruktive overvejelser af selv beskudne ændringer i uddannelsesbestemmelserne. Rektoratet vil understrege betydningen af, at censorkorpserne bevarer muligheden for løbende at følge uddannelserne for at kunne påpege eventuelle mangler ved reglerne eller problemer i forbindelse med studierne gennemførelse. Rektoratet er opmærksom på, at udarbejdelse af årlige eksamensberetninger lægger en ikke ubetydelig arbejdsbyrde på censorformand-

skaberne, men skal alligevel indstille, at der for fremtiden udarbejdes årlige eksamensberetninger for alle overbygningsuddannelser ved Roskilde universitetscenter i lighed med de herom for basisuddannelserne gældende regler.

Tilgang og bestand af studerende.

I perioden 1972-77 har tilgang og bestand af studerende ved centeret udviklet sig således:

Hovedområde	1972		1973		1974		1975		1976		1977	
	Tilg./Best.		Tilg./Best.		Tilg./Best.		Tilg./Best.		Tilg./Best.		Tilg./Best.	
HUM	303		252	489	126	421	128	390	135	430	160	506
SAM	248		315	548	208	715	196	760	188	690	(100) ¹⁾	759
NAT	127		117	221	69	236	56	280	54	285	60	234
Ialt	678		684	1.258	403	1.372	380	1.420	377	1.405	320	1.499 ²⁾

¹⁾ Optaget pr. 1.2.1978

²⁾ Opgjort pr. 15.3.1978

Det fremgår, at medens centeret i 1972 og 1973 havde en årlig tilgang på knap 700 studerende, skete der i 1974 et fald i søgningen på over 40 pct. til et niveau omkring 400 årligt, hvorpå tilgangen siden er stagneret. Det må antages, at denne nedgang i søgningen har sammenhæng med, at planerne om folkeskolelæreruddannelser ved centeret blev opivet i april 1974.

For at etablere et grundlag for bedømmelse af centerets situation og for udarbejdelse af en plan for dets udvikling iværksatte rektoratet i efteråret 1976 en detaljeret undersøgelse af tilgang, bestand og studieforbøb ved alle uddannelser siden centerets oprettelse. Med udgangspunkt heri og i overvejelser om, hvorledes en forsvarlig faglig udvikling kunne sikres, opstillede rektoratet som planmål for perioden frem til 1984 en årlig tilgang på omkring 600 studerende og en hermed sammenhængende plan for en gradvis, fagligt afvejnet udbygning af centerets lærerkorps. Med udgangspunkt i denne udviklingsplan er der af direktoratet fastsat en tilgangsramme

på 530 studerende i 1977 og 560 studerende i 1978.

I 1977 blev rammen, som det fremgår, ikke udfyldt. Tildels hænger dette sammen med, at rektoratet på grund af en uforvarlig udvikling så sig nødsaget til at indstille, at der ikke i september 1977 optoges studerende på den samfundsvidenskabelige basisuddannelse. Det må dog bemærkes, at selv om man korrigerer tilgangstallene for dette forhold, når den samlede søgning til centeret ikke op over det niveau, hvorpå den har ligget siden 1974. Det kan på indeværende tidspunkt konstateres, at det samme forhold efter al sandsynlighed vil gøre sig gældende for 1978.

Studieforbøb.

En ajourført undersøgelse, foretaget i sommeren 1978, af studieforbøbene ved centerets uddannelser i 1972-78 viser for hele perioden et ret ensartet billede. I afrundede procenter ser en optaget basisårgangs typiske studieforbøb således ud:

Optag basis	Frafald basis	Bestået basis	Optag overbyg.	Frafald overbyg.	Maximal gennemf. ob.
100	35	60	50	15	35

Som det fremgår, er den forventning ikke hidtil gået i opfyldelse, som nærredes i centerets opbygningsfase, at de særlige studieformer kunne løse problemet om det tidlige studieophør, der kendes ved en række lærestalter. Frafaldet i løbet af de første år er af samme størrelsesorden som ved andre universiteter: ca. 35 pct. (lidt lavere på den samfundsvidenskabelige basisuddannelse, lidt højere på de to andre) og med hovedvægten på første studieår.

Gennemførelsesprocenten, d.v.s. den procentdel af en optaget årgang studerende, der afslutter en fuldstændig uddannelse ved centeret, er anført som en maksimumstørrelse, idet ingen årgang endnu har gennemløbet et fuldstændigt forløb. Forskellen mellem „Bestået basis“ og „Optag overbyg.“ dækker over, at ca. 10 pct. af de studerende forlader centeret med afsluttet basisuddannelse. Det må antages, at en del af disse nyttiggør basisuddannelsen i anden sammenhæng. Af den i 1972 optagne årgang har pr. juli 1978 11 pct. afsluttet en uddannelse ved centeret, medens 21 pct. endnu er indskrevne. En ikke ubetydelig del af disse studerende har nu opbrugt deres studietid og fortaber således efter reglerne studiepladsen, medmindre de opnår dispensation. En særlig undersøgelse af studieaktiviteten på årgangene 1972 og 1973 har vist, at studietidsforbruget på basisuddannelserne har været meget nær det normerede, medens det på overbygningsstudierne har ligget 40–50 pct. over.

Af de faktorer, som påvirker studenterbestandstallet – tilgang, frafald og studietid – lader de to sidste sig formentlig påvirke ved foranstaltninger fra centerets side. Derimod må rektoratet konstatere, at det på indeværende tidspunkt endnu ikke har været muligt at fremkalde en sådan øget søgning til centeret, at en rimelig udvikling er sikret. Det må dog i denne forbindelse påpeges, at fortsættelse af de rolige arbejdsforhold, som har præget centeret siden foråret 1977, formentlig efterhånden vil kunne få heldige virkninger også på tilgangen.

Rektoratet skal nedenfor gøre nogle bemærkninger om de enkelte fagområders situation, idet det skal understreges, at uddannelsesstrukturerne på de tre områder ikke er direkte sammenlignelige, bl.a. fordi der på

det humanistiske og det naturvidenskabelige område ikke findes mellemuddannelser.

Det humanistiske fagområde.

Af tabellen s. 7 fremgår, at den årlige tilgang til den humanistiske basisuddannelse i perioden 1974–1976 var omkring 130 eller ca. 50 pct. af tilgangen i 1973. Opgivelsen af planerne om folkeskolelæruddannelserne ved centeret synes altså at have ramt uddannelsen relativt hårdt. I rektoratets udviklingsplan for centeret blev det påpeget, at det kun ved en årlig tilgang på mindst 200 studerende ville være muligt at opbygge funktionsdygtige lærerkorps i de overbygningsfag, hvorimod basisuddannelsen primært sigter, nemlig gymnasie- og HF-læruddannelserne i dansk, historie, engelsk, fransk og tysk. I overensstemmelse hermed fastsattes efter rektoratets indstilling en tilgangsramme for 1977 på 230 studerende.

I betragtning af, at der ved fastsættelsen af tilgangsrammer gennemførtes en kraftig reduktion af optaget ved Københavns Universitets humanistiske fakultet (1.200 mod et faktisk optag i 1976 på over 2.000), var det overraskende, at den faktiske tilgang til centerets humanistiske basisuddannelse kun blev på 160 i 1977. Endnu mere foruroligende er det, at der har vist sig en noget forstærket tendens til frafald i løbet af det første studieår. Det er sandsynligt, at 1977-årgangen på uddannelsen allerede nu ved frafald er reduceret med mere end 40 pct. mod ca. 30 pct. på de tidligere årgange. Ved 1. runde af optagelsesproceduren for 1978 er af de 230 pladser kun blevet besat 90.

Centerets humanistiske basisuddannelse er således tilsyneladende i en krisetilstand. Det ville imidlertid efter rektoratets bedømmelse ikke være velmotiveret nu at fælde dom over uddannelsens bærekraft. I virkeligheden befinder den sig i en ny tilpasningsproces i forhold til de overbygningsuddannelser, hvorimod den sigter. Hidtil har omkring 1/3 af de studerende, som har afsluttet uddannelsen, valgt sociologi som overbygningsfag. I forbindelse med optagelsen i 1977 meddelte direktoratet imidlertid, at der under hensyn til de pågående generelle udvalgsforhandlinger om socialformidleruddannelser måtte tages forbehold med hensyn til den humanistiske

basisuddannelse som indgangsforudsætning til centerets socionomuddannelse. Det må antages, at dette forhold har øvet indflydelse på såvel tilgang til som frafald fra uddannelsen.

Da resultatet af socialformidlerudvalgets arbejde nu er kendt, og det fra ministeriets side er tilkendegivet, at centerets socionomuddannelse skal tilrettelægges i overensstemmelse med udvalgets anbefalinger, må det konstateres, at den humanistiske basisuddannelse ikke kan være umiddelbart adgangsgivende til uddannelsen. De ovenfor omtalte forhandlinger mellem studienævnet, censorformandskabet og rektoratet om revision af bestemmelserne vedrørende uddannelsen har været ført under bl.a. denne forudsætning. Der har mellem alle de tre parter i forhandlingen været enighed om, at netop denne forudsætning i sig selv vil bidrage til at løse de problemer med hensyn til den humanistiske basisuddannelses faglige indhold, som har været et af forhandlingernes hovedemner. Det er nemlig åbenbart, at den betydelige efterspørgsel fra de studerendes side efter undervisning ud fra rene eller overvejende samfundsvidenskabelige synsvinkler, som har tenderet mod at påtvinge uddannelsen elementer, der er væsensfremmede for dens fastlagte hovedsigte og lærerkorpsets undervisningsopgaver, som det i vid udstrækning har savnet faglige forudsætninger for at løse, væsentlig kan føres tilbage til det forhold, at en stor del af de studerende har sigtet mod socionomstudiet.

Der er således i virkeligheden nu bedre muligheder end nogensinde tidligere for, at den humanistiske basisuddannelse kan opfylde sit selvstændige formål, ligesom der er betingelser for, at den langt mere hensigtsmæssigt end hidtil kan fungere som en fælles indledende del af centerets gymnasie- og HF-læreruddannelser i dansk, historie, engelsk, fransk og tysk.

Afgørende for, om uddannelsen kan tiltrække studerende vil formodentlig være dels at der udfoldes bestræbelser på at gøre dens ændrede profil kendt for studerende med interesse for de fag, hvorimod den sigter, dels – og især – at det bedre end hidtil kan lykkes under basisuddannelsen at forene tilegnelse af fremmedsprogsfærdigheder med indføring i de humanistiske videnskaber. Konsistoriums uddannelsesudvalg har forny-

lig tilkendegivet, at det er opmærksom på dette problem og vil fremlægge forslag til dets løsning.

Det naturvidenskabelige fagområde.

Det naturvidenskabelige fagområdes tilgangstal følger i det store og hele tendenserne indenfor det humanistiske område, men er et endnu større problem i forhold til vækstønskerne, fordi tallene i sig selv er meget lave. Det er muligt, at optagetallet i 1976 vil blive det laveste, men hverken optagetallene i 1977 eller de foreløbige tal for 1978 viser signifikante stigningstendenser. For det naturvidenskabelige områdes vedkommende udgør den store vifte af overbygningsuddannelser i forbindelse med de lave bestandstal et ganske særligt problem.

Det samfundsvidenskabelige fagområde.

Tilgangen til den samfundsvidenskabelige basisuddannelse har – bortset fra et kraftigt opsving i 1973 – nogenlunde konstant bevæget sig omkring de nu fastlagte tilgangsrammer med et optag på 200 studerende. Frafaldet på basisuddannelsen har ligeledes været nogenlunde konstant på 30-35 pct.

Tilgangsrammen og den faktiske tilgang til den samfundsvidenskabelige basisuddannelse må betragtes som tilfredsstillende og – såfremt frafaldet på basisuddannelserne og på overbygningsuddannelserne bringes ned – tilstrækkelig til at sikre den nødvendige studenterbestand ved de overbygningsuddannelser, imod hvilke basisuddannelsen primært sigter.

I 1977 gennemførtes en revision af bestemmelserne vedrørende den samfundsvidenskabelige basisuddannelse. Effekten heraf har på det organisatoriske plan været tilfredsstillende, medens den faglige vurdering af den reviderede uddannelse først kan foretages ved eksamensterminen 1979-80.

Indenfor det samfundsvidenskabelige fagområde har der fra centerets oprettelse eksisteret såvel korterevarende som længerevarende uddannelser. Forvaltningsstudiet er tilrettelagt således, at det samlede uddannelsesforløb indeholder såvel et kortere som et længere niveau. Socionomstudiet består indtil videre alene af et kortvarigt forløb. Det må konstateres, at det kortvarige forløb på

forvaltningsstudiet stort set ikke har været udnyttet, mens omvendt socionomistudiet har været blandt centerets mest valgte overbygningsuddannelser.

Det indgår i centerets planlægningsarbejde at søge udbygget de korterevarende uddannelser på det samfundsvidenskabelige område, dels ved udnyttelse af allerede eksisterende regelsæt, dels ved tilførelse af nye uddannelser. Efter rektoratets bedømmelse vil det i dette arbejde være nødvendigt at arbejde videre med den nødvendige tilpasning mellem forløbet i basisuddannelsen og den efterfølgende overbygningsuddannelse, især under henvisning til, at et relativt større antal studerende på den samfundsvidenskabelige basisuddannelse end på de to andre basisuddannelser påbegynder deres uddannelse ved centeret med et forhåndstilsagn til en overbygningsuddannelse.

Sammenfatning.

Da loven om Roskilde universitetscenters styre vedtoges af folketinget i efteråret 1975 og iværksattes ved en række ændringer i centerets styre samt indsættelse af et eksternt rektorat, var anledningen hertil især gentagne kritik af centerets faglige standard og interne forvaltning. Årsagerne til centerets reelle problemer med at opnå en tilfredsstillende funktion er mange, beroende på såvel ydre som indre forhold. Rektoratet anser den tidligere uhensigtsmæssige struktur og ledelsesorganisation som en væsentlig faktor.

Rektoratet har derfor i sin funktionsperiode foretaget en række foranstaltninger, som har ført til eller vil føre til strukturelle ændringer i centerets kollegiale styre. Det er rektoratets forventning, styrket af den konstaterbare støtte og accept fra en stor del af centerets ansatte, at der herved er taget afgørende skridt i retning af at forbedre betingelserne for undervisning og forskning på centeret og samtidig at formindske de interne konflikter, som tidligere prægede det. Den væsentligste forudsætning herfor finder rektoratet i den ændrede og klargjorte ansvarsfordeling, der er et resultat af statuten af 14. december 1977. Yderligere skal man pege på, at den nu etablerede censorinstitution aktivt vil kunne bidrage til at fastholde de faglige mål, som er sat for hver enkelt af centerets uddannelser.

Et universitet kan imidlertid ikke fuldende en ændringsproces af den her iværksatte art i løbet af en periode på 2-3 år. Processen svækkes yderligere, når der mangler væsentlige vækstfaktorer. I særlig grad skal man herved pege på følgende forhold:

Som ovenfor anført har studenterbestanden ikke udviklet sig i overensstemmelse med de oprindelige plantal. På kort sigt finder rektoratet ikke anledning til at forvente nogen væsentlig forøgelse i bestanden. Det må understreges, at heller ikke en udfyldning af den af direktoratet fastsatte samlede tilgangsramme for centeret vil føre til rimelig vækst i det samlede studentertal, såfremt der ikke sker en reduktion i frafaldet.

Disse forhold har vide konsekvenser for centerets drift. Etableringen af centerets institutter hviler især på den betragtning, at det er nødvendigt at skabe bæredygtige faglige miljøer. Hertil kræves et tilstrækkeligt antal lærere og – især for de naturvidenskabelige institutter – et tilstrækkeligt antal laboratorier og tilstrækkeligt apparatur. Den manglende vækst i studentertal vanskeliggør, at der tilføres centeret det antal videnskabelige medarbejdere, som er en forudsætning for faglig udvikling og fornyelse. Centerets lærerkorps er ikke sammensat som en konsekvens af en samlet overvejelse, der modsvarer de nu etablerede institutter. Hertil kommer, at den ikke-realiserede folkeskolelæreruddannelse havde en fremtrædende plads i centerets uddannelsesprofil på det tidspunkt, hvor hovedparten af centerets videnskabelige stillinger blev normeret og besat. Der er herved fremkommet skævheder i sammensætningen af centerets lærerkorps, som kun langsomt vil kunne rettes op gennem en målrettet ansættelsespolitik.

Centerets bygningsmasse er ikke – selv med den ovenfor omtalte ombygning – indrettet med henblik på etablering af institutter. I særlig grad har dette været mærkbart ved etableringen af de naturvidenskabelige institutter, hvor kravene til laboratoriefaciliteter på noget længere sigt næppe vil kunne opfyldes inden for den eksisterende bygningsmasse.

Den samlede vurdering fra det eksterne rektorats side af Roskilde universitetscenters nuværende situation og fremtidige virksomhed må på de foran anførte præmisser i særlig grad hvile på to forhold:

1. De gennemførte foranstaltninger og den støtte, som disse har mødt i kredse på centeret, har allerede bevæget centeret henimod en større grad af stabilitet end tidligere. Skal denne tendens slå afgørende igennem, vil det kræve fortsat ro, fortsat understøttelse af tendensen og fortsat vækst.
2. Det har ikke været muligt at bibringe centeret den vækst i studenterbestand, der er den normale forudsætning for en uddannelsesinstitutions ekspansion. Rektoratet kan ikke umiddelbart stille i udsigt, at en vækst vil indtræde, men skal pege på, at en fortsat ro omkring centeret og på centeret i sig selv kan føre til en gunstigere udvikling. Rektoratet skal tillige pege på, at der på det nu etablerede grundlag vil være øgede muligheder for at tilføre centeret nye aktiviteter.

Rektoratets vurdering fører på den ene side til, at man ikke finder det fornødent at indstille en forlængelse af særstyrets nuværende udformning med et eksternt rektorat som centerets øverste myndighed og med en

– i forhold til styrelsesloven – ekstraordinær indflydelse hos lærerrepræsentanterne i de kollegiale organer, men at man på den anden side ikke finder centeret så stabilt, at et tilsyn med faglig og universitetsadministrativ indsigt kan undværes.

Rektoratet skal derfor indstille, at der etableres et særligt tilsynsråd, som tillægges sådanne beføjelser, at der fortsat vil være den tilstrækkelige styring af Roskilde universitetscenters udvikling. Rektoratet lægger herved vægt på, at et tilsynsråd uden at indgå i en detailstyring vil kunne påse, at de gennemførte foranstaltninger såvel på kort som på længere sigt forvaltes og udvikles i overensstemmelse med deres hensigt. Videre vil et tilsynsråd – ved et samspil med censorkorpserne og på grundlag af de censorindberetninger, hvorom der ovenfor er stillet forslag – kunne sikre, at fornødne korrektioner i centerets studiepraksis og faglige udvikling gennemføres. Endelig vil et tilsynsråd kunne fremkomme med forslag til eller vurdere fremkomne forslag om nye aktiviteter ved centeret.

Jørgen Baltzer Erik Stig Jørgensen Knud Larsen

Bilag 2.

Skitse
til
Bestemmelser om
tilsynsrådet for Roskilde Universitetscenter.

§ 1. Med hjemmel i lov nr. 603 af 10. december 1975 om Roskilde Universitetscenter som ændret ved lov nr. af nedsætter undervisningsministeren et fagligt tilsynsråd for centret.

Stk. 2. Tilsynsrådet, der udpeges af undervisningsministeren, består af 6 medlemmer, heraf en formand.

§ 2. Tilsynsrådet fører tilsyn med centrets drift og udvikling, herunder med fordelingen af centrets ressourcer, uddannelsernes faglige indhold og udvikling, undervisningens tilrettelæggelse og varetagelse, ansættelse af videnskabelige medarbejdere samt med institutternes og fagenes forskningsmæssige udvikling.

Stk. 2. Tilsynsrådet kan tage initiativ til undersøgelse af mulighederne for iværksættelse af nye aktiviteter på centret.

§ 3. Tilsynsrådet rådgiver undervisningsministeriet i spørgsmål vedrørende centrets drift og udvikling, herunder vedrørende fastsættelse af bevillingsrammer og tilgangsram-

mer samt indførelse og tilrettelæggelse af nye uddannelser.

§ 4. Tilsynsrådet kan gribe ind, hvis det skønner, at forhold på centret gør umiddelbar indgriben påkrævet.

§ 5. Tilsynsrådet står i forbindelse med centret gennem dettes rektor.

Stk. 2. Centrets rektor er pligtig

- a) at meddele tilsynsrådet enhver oplysning vedrørende centret, som rådet skønner at have behov for, for at kunne varetage tilsynsfunktionen, ligesom rektor har pligt til af egen drift at meddele rådet oplysninger om centret af betydning for rådets virksomhed,
- b) på tilsynsrådets anmodning at pålægge et kollegialt organ eller en eller flere ansatte ved centret at afgive udtalelse over for tilsynsrådet om sager eller emner af betydning for centret.

§ 6. Tilsynsrådet fastsætter selv de nærmere regler for sin virksomhed.